Söğüt

Türk Edebiyatı Dergisidir

YIL 2 – SAYI 11
EYLÜL - EKİM 2021

(İki ayda bir yayımlanır)

KURUCUSU
NEVZAT KÖSOĞLU

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş. ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
Ertuğrul Alpay

BASKI
Pelikan Basım Matbaa ve Ambalaj Sanayi Tic Ltd Şti
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Odin İşmerkezi No28/1
Zeytinburnu /İstanbul
Sertifika Numarası: 40619

YILLIK ABONELİK BEDELLERİ
6 sayı abone bedeli **150** ₺
6 sayı kurum abonelik bedeli **250** ₺

ISSN
2687-6523

ABONELİK
www.sogutdergisi.com/abonelik

Abonelik bağlantısına gitmek için kare kodu telefonunuza okutabilirsiniz.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Sinan Terzi

DANIŞMA KURULU
Asuman Güzelce
Ayşegül Büşra Paksoy
Bahtiyar Aslan
Cengizhan Orakçı
Göktürk Ömer Çakır
Metin Savaş
Misli Baydoğan
Oğuzhan Murat Öztürk
Senail Özkan
Şerif Aydemir

İLETİŞİM
sogut@otuken.com.tr

GRAFİK TASARIM
GNG Tanıtım

Söğüt'te neşredilen nesir ve şiirlerin tüm yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Matbu veya dijital başka mecralarda kullanımları, yayınevinin iznine tabidir.

Sevgili *Söğüt* ailesi, yazılarınızı Times New Roman fontunda, 12 punto, 1.15 satır aralığında iki yana yaslı bir şekilde gönderebilirsiniz. Referans vereceğiniz metinler için Chicago dipnot ve kaynakça sistemini kullanmanızı rica ederiz.

SÖĞÜT'TEN

SİNAN TERZİ

Merhum Peyami Safa, "Sanatta Tarihilik ve Ebedilik" yazısında gerçek sanatçının ebedinin sözcüsü olduğunu ifade eder. Nedir bu ebedi olan, nasıl ele geçer, nerede bulunur, nerede aranmalıdır, kime sorulmalıdır? Ebedi diye ifade edilenin kararı nedir? Yunus Emre'ye atfedilen "karar" ile ilgili şiirler türkü olup dilden dile söylenir olmuştur yüzlerce yıldır bu topraklarda. Acaba ebedinin kararını onlarda bulabilir miyiz?

"Bir kararda durmayalım, gel gidelim dosta gönül
Hasretinden ölmeyelim, gel gidelim dosta gönül"

Diyen Yunus, bizim aradığımız, Peyami Bey'in de kastettiği ebedi olanı biliyor muydu? O yüzden mi durmuyordu bir kararda yoksa durduğu karar ebedi olan mıydı?

"Ne zaman anarsam seni
Kararım kalmaz Allah'ım"

Sanat ve edebiyat, kararında, itidalle, sessiz sedasız olacak işler midir? Yoksa ne zaman adı geçse kararın kalmadığı, perdelerin açıldığı, ta içten gelen bir nida mı olmalıdır? Hesapsız kitapsız, perdesiz kararsız, sınırları ölçüleri reddeden bir üretim değil midir bu? Her dem taze, her dem yeniyi söylemeyen, edebiyat tarihçilerinin araştırma konusu olmaktan öte hangi hakikate tercüman olabilir? Bu konu sanat ve edebiyat yaşadığı sürece gündemdeki yerini koruyacak, benzer sorular her dönemde sorulmaya devam edecek besbelli.

Söğüt dergisi ilk çıktığı günden beri mensubu olduğu gelenekle çelişmeden, varisi olduğu kültür tarihini inkâr etmeden, geleceğe ne söylerim derdinde oldu. Derdimizin takipçisiyiz hiç şüphesiz. *"Söğüt Kitaplığı"* projesi de bu derdin bir neticesidir. Okurlarımıza müjdeleriz. Nice genç şair ve yazarı Türk edebiyatına kazandırmak, her dem taze her dem yeni olan ağacımızın insanlığa güzellikler sunduğunu görebilmek yegâne kazancımızdır. Bu şiirler bizim şiirlerimiz, bu hikâyeler bizim hikâyelerimiz, bu türküler türküler bizim türkülerimizdir. Elbet sesimiz gür çıkmalıdır. Bir eseri yalnız yazarı değil okuru da kıymetlendirir. Bizi hiç yalnız bırakmayan, en başından beri desteklerini artırarak sürdüren okurlarımızdan ricamız *"Söğüt Kitaplığı"*na sahip çıkmalarıdır. Göreceksiniz, açılan bu yol çıkmaz sokak değildir, dipsiz kuyulara haykırmak değildir. Milletinin cevherinden hareketle kararı kalmamışların, lokmayı ağzında sakız etmemişlerin, sözünü dosdoğru söyleyenlerin yoludur. Bu *Ötüken-Söğüt*'ün yarım yüz yıldan fazladır yürüdüğü yoldur.

"Kılavuz ol gönül bana, Gel, gidelim dosttan yana
Canım kurbandır canana, Gel, gidelim yâre gönül"

11. sayımızda Tarık Buğra'yı yâd ediyoruz. Bağımsız kafaya, hür düşünceye, anlama ve anlamlandırma gayretinin kutsallığına, iyiye varmadan kötüden kurtulmanın şart olduğuna inanan adamı… Tarık Buğra aynı zamanda "nesil bozulmaz, gençlik bozulmaz" diyen adamdır. İçi geçmişlerin diliyle değil, istikbale hayranların kararlılığı ile yazar. O milletinin adı geçtiğinde "kararında duramayanlardandır". O bizim Büyük Ağamızdır. Ruhu şad olsun.

Sogut11.indd 3 4.10.2021 15:01

DOSYA

HATİCE BİLEN BUĞRA İLE TARIK BUĞRA ÜZERİNE **RÖPORTAJ** / 08

ANLATININ SINIRLARINDAN TAŞAN ÖYKÜCÜ: TARIK BUĞRA **DOÇ. DR. RECEP YILMAZ** / 14

GAZETEDE KALMIŞ BİR TARIK BUĞRA ROMANI: *İNCE HESAPLAR* **DENİZ DEPE** / 20

OSMANLI DEVLETİ KURULUŞ DÖNEMİ TEKKE ETKİSİ BAĞLAMINDA TARIK BUĞRA'NIN *OSMANCIK* ROMANININ İNCELENMESİ **BÜŞRA HATİBOĞLU** / 24

KÜÇÜK AĞA, OSMANCIK VE *FİRAVUN İMANI* ROMANLARI ÖZELİNDE TARIK BUĞRA'NIN MİLLİYETÇİLİĞE BAKIŞ AÇICI VE MİLLİYETÇİLİK ALGISI **SELENE CABALAR** / 30

DENEME

FOTOĞRAFTAN HAVALANAN TURNA **ERHAN PAŞAZADE** / 52

ŞEHRİN RENKLERİNE DOKUNMAK **TEKİN ŞENER** / 78

ÇÖMEZ ALİ **MEHMET ALİ KALKAN** / 86

REFİK HALİD: BİR DİL VİRTÜÖZÜ **MUSTAFA ATİKEBAŞ** / 101

ALNIMIN TERİ, TIRNAĞIMIN KANI **MUSTAFA SARI** / 115

AĞANBÜKE'NİN KIZIL ALMASI VE KIRAT **CANSU COŞKUN** / 129

DOĞU CEPHESİNDE SANATIN ZAFERİ **MEHMET YILMAZ** / 150

İNCELEME

CÖNK YAZILARI 9 MEYDAN OKUYAN BİR MEYDAN ŞAİRİ FERYÂDÎ VE "SEN NESİN" REDİFLİ DİVANI **ALİ DUYMAZ** / 35

BÜTÜN YOLLAR KAPANSA ÂŞIKLARIN YOLU KAPANMAZ **YAĞIZ GÖNÜLER** / 73

SÖĞÜT KİTAPLIĞI'NIN İLK PROJESİ: KUŞLAR KIRAATHANESİ **ELİF ARPACI** / 91

DOYMANIN BİR NOKTASI VAR MIDIR? **SERAP KILINÇOĞLU** / 119

HİKÂYE

GÖRMÜŞ SENİ BU RÜYA
EMİNE ALTINKAYNAK / 46

DUVAR
AYDAN ALGÜL / 65

GÖÇMEN DÜŞLER
AYŞEGÜL ATILGAN / 83

ALİLER SAĞ OLSUN
SAMET ÇILDAN / 96

MİRAS HİKÂYELER
NİLÜFER ATEŞ / 111

ŞIK!
AYŞE YAZICI / 124

SAAT KULESİ
AYSEL ERTAN / 133

HİÇ OLMAYAN DİYARLARA
NİSA ESER / 146

RÖPORTAJ

"TÜRK RÖNESANSI'NIN EN BELİRGİN ÖZELLİĞİ AYDINLANMACI, İDEALİST BİR KUŞAK YARATMASI"
ÖZGE SEVER / 139

SÖYLEŞİ

MERVE SEVDE SELVİ İLE DÜĞÜMLERE BİTİŞİK ÜZERİNE
İSA KOYUNCU / 58

MUHAMMET ERDEVİR'LE EDEBİYAT HAYATI ÜZERİNE
MÜNEVVER SARAL / 105

ŞİİR

YER ÇOK VE ADIMLARIMIZ
A. SAMET ATILGAN / 44

CAMDAN ATLAYANIN ŞİİRİ
REVAHA KUTSAL / 51

DEĞMESİN YAĞLI BOYA: AŞK
EMİRHAN EDER / 64

ZORBA
MUHAMMET DURMUŞ / 82

SIZI
MEHMET AKİF ÖZTÜRK / 95

ANLAYACAĞIN DİLDEN
M. SADİ KARADEMİR / 110

BİNDOKUZYÜZDOKSAN YAZI
SÜREYYA ALTUNKARA / 123

KÂM ALAMAYAN KAM'IN BOZ BULANIĞINI KAMANÇO ETTİĞİDİR
İBRAHİM DAŞ / 132

YÜCELTTİM
ERGÜN MAMEDOV / 145

ACILI ADA
NAZIM PAYAM / 149

DOSYA:

TARIK BUĞRA

HATİCE BİLEN BUĞRA İLE
TARIK BUĞRA ÜZERİNE

■ RÖPORTAJ

HATİCE HANIM MERHABA. RÖPORTAJ TEKLİFİMİZİ KABUL EDİP VAKİT AYIRDIĞINIZ İÇİN ÇOK TEŞEKKÜR EDERİZ. ÇOK MUTLU OLDUK. SİZ DE UYGUN GÖRÜRSENİZ BİLMEYENLER İÇİN HATIRLATMA BABINDA HATİCE BİLEN BUĞRA KİMDİR SORUSUYLA BAŞLAYALIM İSTİYORUZ. ■

H.B.B. Derginizde Tarık Buğra'ya da yer verdiğiniz için teşekkür ederim. Söz konusu yazar Tarık Buğra'ysa kendimden söz etmeyi doğru bulmuyor, 'Ben' diye araya girmeyi saygısızlık olarak görüyorum. Eşi olarak yazar Tarık Buğra hakkında birkaç cümle söyleyebilirim.

BİZE YAZMA SERÜVENİNİZDEN VE TARIK BUĞRA İLE HAYATLARINIZIN NASIL KESİŞTİĞİNDEN BAHSEDEBİLİR MİSİNİZ? ■

H.B.B. Tarık Buğra ile kişisel serüvenimiz, 8 Eylül 1977'de evlenerek

Sogut11.indd 8 4.10.2021 15:01

resmi şekilde başlasa da edebiyatçı kimliği içinde adını ilk fark edişim, *'Küçük Ağa'* adlı romanının, yanılmıyorsam 1962- 1963 yıllarında, babamın okuduğu Yeni İstanbul gazetesinde yayımlanması vesilesiyle olmuştur. Bilinçli bir kavrayış olmasa da Buğra'yı yazar olarak algılayışımı sağlayan o ilk tanışma, edebiyatçı kimliğinden çok, okumaya, özellikle de edebiyata tutkun bir çocuğun, romanda anlatılan hikâyeyi sevmesi şeklinde olmuştur.

Kendi yakın tarihimle kurduğum ilişkinin ilk harcını teşkil eden o roman, daha sonraki yıllarda, eserlerini okudukça güçlenen bir beğeni ve sevgiyle, edebiyatçı olarak, izini sürmeme yol açmıştır. Ama hayatlarımızın kesişmesini, sevilen bir yazarın eserlerini okumak için sürdürülen o edebî takip sağlamıştır diyemem, çünkü o, bambaşka bir hikâyedir ve "kader" denilen olgunun bir tezahürüdür. Bu kaderin seyrini ve encamını merak edenler 2018 yılında Tarık Buğra'nın 100. Doğum Yılı dolayısıyla Yeni Şafak gazetesinin kitap ekinde sevgili Ayşe Olgun'a verdiğim röportajı okuyabilirler.

TARIK BUĞRA'NIN SANAT VE EDEBİYAT ANLAYIŞINI KISACA İFADE ETMEK GEREKİRSE NELER SÖYLEMEK İSTERSİNİZ?

H.B.B. Tarık Buğra, sanat ve edebiyat anlayışını pek çok röportajda, söyleşide açıklamış bir yazardır. Aramızdan ayrılışından sonra, giderek çoğalan ve bu nedenle kalbimde kurduğum 'Tarık Buğra'yı Sevenler Derneği'nin değerli üyeleri, bunu bilirler; ben sadece, sanat ve edebiyat hakkında söylediklerinin kısa bir özetini yapabilirim:

"İnsanın hürlüğüne, tekliğine, güzelliğine; insanın kalıba dökülemeyeceğine inanıyorum, insanın iyi taraflarını, güzel ve yapıcı taraflarını benimsiyorum," diyen Tarık Buğra, sanat anlayışının, temel taşı olarak *insan'ı* aldığını ve *'sanat sanat içindir'* ilkesine dayandığını, özetini bu ilkede bulduğunu söylüyor. Bu ilkenin bizim ülkemizde ters anlaşıldığını, yozlaştırıldığını; bu ilkenin hiç değilse kendisi için, *toplumcular*ın yermeleri ve karalamaları ile hiçbir ilişkisi bulunmayan bir anlam taşıdığını belirtiyor. Çünkü *sanat sanat içindir* ilkesinin toplumdan kopmak, toplum meselelerine sırt çevirmek anlamına gelmediğini; bu ilkenin gerçek anlamının, sanatı kendi kural ve nitelikleri, özellikle de, varoluş sebebi çerçevesinde bağımsız tutabilmek bilinci olduğunu vurguluyor.

"*Sanat sanat içindir*, demek toplumun inkârı değildir. Tam aksine, sanatın, bu büyük gücün topluma ancak bu ilke ile yararlı olabileceğini kavrayıştır; özgürlüğünü kaybeden sanatın – ve sanatçının - hiçleşeceğini, araçlardan bir araç, bir politika aracı olup çıkacağını kavrayabiliştir," diyen Buğra'ya göre "*Sanat toplum içindir*" diyenler, sanatçıyı yalnız kendisi için çalıştırmak isteyenlerdir. Oysa sanatçı, bir otoritenin, sistemin, kuramın boyunduruğuna girince, sanat topluma mendil

Sogut11.indd 9 4.10.2021 15:01

sallar, çeker gider. Ortada yalnız propagandacılar kalır. Parti sözcüleri, parti gazetelerinin yazarları gibi ve o değerde, o değere mahkûm sözde sanatçılar kalır.

İnsanın üstün niteliklerini ve yeteneklerini ancak hür bir ortam ve düzende koruyup geliştirebileceğine inanan Buğra, kötüleri ve kötülükleri görüp göstermek kadar sevgiyi, iyiyi, iyiliği, yararlıyı ve yararlı oluş erdemlerini de görüp göstermeyi sanatın ana temi sayıyor. Ona göre, sanatı -çünkü insanı- ancak bağımsızlık, ancak hür kafa yüceltebilir.

Sanatla toplumun, toplumla insanın ilişkisini arı ile çiçek ilişkisi üzerinden, "Çiçek olmasa arı gene olur muydu?" sorusuyla somutlaştıran Buğra, biri olmasa, öteki de olmaz, diyor. Kültür ve medeniyeti ile töreleri, hatta coğrafyası ile toplum olmasa, sanatçı da elbette düşünülemez. Sanatçı, toplumunun kültür, medeniyet ve töreleri ile sınırlıdır; onlarla beslenir ama diğer insanlardan ayrı ve ayrıcalıklı olarak onlara katkıda bulunur, onları düzeltir, geliştirir. Çünkü özel bir dünyası ve o dünyaya özel bir bakışı olan sanatçı, insana ve olaylara karşı bireysel bir tavra, duruşa, görüşe sahip olur, ancak o zaman, ortaya koyduğu eserin içerdiği duyguyu okurunda da uyandırabilir.

GAZETECİ VE KÖŞE YAZARI TARIK BUĞRA İLE ROMANCI/HİKÂYECİ TARIK BUĞRA'NIN ARASI NASILDI SİZCE?

H.B.B. Yazı hayatına hikâye yazarak başladığı sanılsa da aslında Tarık Buğra'nın yayınlanan ilk edebi metni radyofonik bir piyestir. "Arayan Bulur" adlı bu piyesi, 1942 yılında, askerliğini yapmak üzere İskenderun'a giderken uğradığı, o sırada ağır ceza reisi olarak Elazığ'da görev yapan babasının evinde, bir iddia üzerine bir haftada yazmış ve Ankara Radyosuna göndermiştir.

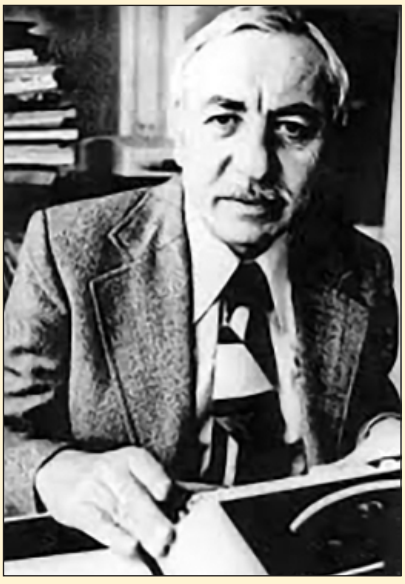
Adının edebiyat dünyasında duyulmasını sağlayansa, kendisi askerdeyken yayımlanan o piyesten üç dört yıl sonra yazıp Cumhuriyet gazetesinin açtığı Hikâye Yarışması'na gönderdiği 'Oğlumuz' adlı hikâyedir. Yazdığı hikâyeler çok beğenilse de, ilkin hikâyeci olarak ünlense de, Tarık Buğra, önce roman yazmak istedim ve güzel roman yazayım istedim; yazdığım romanların yazılanlardan daha güzel olmasını istedim, diyor.

Roman yazma konusunda Dostoyevski ile başlayan hayranlığının Tolstoy'da, özellikle de Savaş ve Barış'ta doruğa vardığını, bir edebiyatçı olarak da yola, "Niçin biz yapmayalım böyle güzel şeyleri?" diyerek çıktığını ve kendisini, hiçbir zaman Türkiye'deki seviye ile sınırlı saymadığını söylüyor.

Daha ilkokul beşinci sınıfta, sarı yapraklı bir deftere roman niyetine bir şeyler karalamaya başlıyor ama "Sacayağı" adını verdiği romanını, cümleleri birbirine bağlamayı bilmediği için, yazmaktan vazgeçiyor.

Sogut11.indd 10 4.10.2021 15:01

ANLATININ SINIRLARINDAN TAŞAN ÖYKÜCÜ: TARIK BUĞRA

■ DOÇ. DR. RECEP YILMAZ

Her dönemin yükselişte olan bir anlatı türü vardır. Yirminci yüzyılın en popüler türü ise kuşkusuz romandı. Tarık Buğra da henüz yazarlığa adım atmadığı dönemlerde kendisini bir roman yazarı olarak görüyor, hikâye anlatmanın diğer yöntemlerini hafife alıyordu. Ne var ki gençlik dönemlerine özgü bu tavrın bir yanılgı olduğunu ilk öyküsünü karalayınca anlayacaktı. Çalışmasını okuyan Mehmet Kaplan'ın açık sözlü tavrı, genç yazar adayının hayatında çok şeyi değiştirecektir. Üstadın olumsuz eleştirisiyle tetiklediği hırs, Buğra'nın kendine inancı ve dirayetiyle mayalanınca ortaya müthiş bir öykü yazarı çıkacaktır. Her ne kadar günümüzde daha ziyade romanlarıyla anılır olsa da Tarık Buğra, çok yönlü bir sanatçıydı: Gazetecilik kimliğinin yanı sıra, eleştirmenlik yapıyor, roman, öykü, senaryo ve oyun yazarlığı gibi anlatının pek çok türüyle ilgileniyor ve güçlü eserler üretiyordu. Yaza-

Sogut11.indd 14 4.10.2021 15:01

GAZETEDE KALMIŞ BİR TARIK BUĞRA ROMANI: *İNCE HESAPLAR*

İNCE HESAPLAR

■ DENİZ DEPE

Tarık Buğra'nın kitaplaşmamış tefrika romanlarından biridir *İnce Hesaplar*. *Milliyet*'te 19 Mart-31 Mayıs 1953 tarihleri arasında, Süleyman Yücel müstearıyla yayımlanır. Popüler kültüre hitap eden, entrika ve aşk üzerine kurulu bu hikâyede kendi adını kullanmaması anlaşılır bulunabilir ancak günümüz ucuz dizilerini aratmayan *İnce Hesaplar*'ın kahramanları, incelikli iç tahlillerle, usta bir kalemin elinden çıktığını belli eder.

Roman, ortaokul fizik öğretmeni Salahattin Alptekin'in "saadet benim de hakkımdır" diye söylenmesiyle başlar. Tereddütle, kendi kendine konuşarak iki yıldır küs olduğu avukat arkadaşının yazıhanesine gider. Okurun Salahattin'in derdini öğrenmesi için ikinci günü beklemesi gerekecektir. Avukat Rahmi ile neden küs oldukları, Salahattin'in derdinin ne olduğu gibi merak unsurunu devreye sokan meseleler yavaş yavaş açığa kavuşturulur. Yan karakterlerin hikâyeleri bile de-

Sogut11.indd 20 4.10.2021 15:01

OSMANLI DEVLETİ KURULUŞ DÖNEMİ TEKKE ETKİSİ BAĞLAMINDA TARIK BUĞRA'NIN *OSMANCIK* ROMANININ İNCELENMESİ

■ BÜŞRA HATİBOĞLU

Yüksek lisans öğrencisi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı, hatiboglubusra@gmail.com

1. Giriş

Tarihî roman, işleyiş bakımından tarihî bir olay ya da karakterin kurguyla bütünleştirilmesi ile oluşturulmaktadır. Gerçeklikle keskin bağları bulunmamakla beraber gerçeği bir çıkış noktası olarak kullanabilir kılmaktadır. Tarihî roman, romanın bir kurmaca olduğu gerçeği yadsınarak dönem dönem gerçeklik noktasında eleştirel yaklaşımlara maruz kalan bir türdür. Osmancık romanına karşı yöneltilen eleştirilere karşı ise Tarık Buğra'nın vermiş olduğu cevap tarihî romanın hudutlarına işaret etmesi açısından önemlidir:

"Tarih görüşü marih görüşü beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Benim işim o değil. Ben yola bir görüşü ya da yorumu savunmak veya aşağılamak için çıkmadım. Sık sık söyler ve inanırım. Romanın başarısı, büyük ölçüde yazarın konu karşısındaki bir bilim adamı gibi ve o kadar

Sogut11.indd 24 4.10.2021 15:01

KÜÇÜK AĞA, OSMANCIK VE *FİRAVUN İMANI* ROMANLARI ÖZELİNDE TARIK BUĞRA'NIN MİLLİYETÇİLİĞE BAKIŞ AÇICI VE MİLLİYETÇİLİK ALGISI

■ SELENE CABALAR

Milliyetçiliği, o günün sosyal şartlarıyla birlikte harmanlayarak dik başlı ve objektif söyleyen bir yazardır Tarık Buğra. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine, Kurtuluş Savaşı ile Milli Mücadele yıllarına, Cumhuriyet ilanının ise uzunca bir dönemine yakından bakmış ve bu üç döneme edebî kimliği ile yaklaşarak, romanlarını yazmıştır. Türkiye'nin gerçeklerini, o günkü durumunu, bilhassa da sosyal hayatını bize yansıtan Buğra; hiçbir tarafa bağlı kalmadığı ve belli bir ideolojiyi savunmadığından bahseder.

'Ben bir yazarın, bilim adamı gibi, tam o kadar objektif olması gerektiğine inanıyorum. Aksini insana ihanet sayarım. Küçük Ağa'yı bu inancıma özel bir titizlikle yazdım.'

Tarık Buğra'nın *'Türklerin milliyetçiliğine bakış açısını bir noktaya sabitleyeceksek olursak Osmanlı'ya sabitlemek gerektir.'* inancını benimsediği

Sogut11.indd 30 4.10.2021 15:01